

● ΠΟΛΙΤΙΚΗ

■ **ΤΟΥ Λαοκράτη Βάση**

Ελληνισμός και Ελλαδικό Κράτος – Δύο αιώνες αντιμαχίας: 1821-2021

Για το βιβλίο του Γιώργου Κοντογιώργη που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ποιότητα

Α. Ο Γιώργος Κοντογιώργης, διανοητής με απαιτητικό στοχαστικό αλλά και στέρεο επιστημονικό υπόβαθρο, είναι μια πολύ ιδιαίτερη «σολή σκέψης». Καθώς, ανεξάρτητα απ' το αν συμφωνεί ή διαφωνεί κανείς μαζί του, είναι ο ιδρυτής της *κοσμοσυστημικής γνωσιολογίας*: «*ως καθολικού συστήματος γνώσης, που αντλεί το υλικό του απ' το σύνολο της κοσμοϊστορίας, την οποία ανασυγκροτεί δίκην κοσμοσυστήματος*», όπως ο ίδιος σημειώνει. Μιας ολιστικής δηλαδή θεώρησης και θεωρίας της ιστορίας και του πολιτισμού, με δικά της ερμηνευτικά κλειδιά, προκύπτοντα και συνυφαινόμενα με την κοσμοσυστημική του λογική. Αλλά και με δικό της, συνακολούθως, υποστηρικτικό εννοιολογικό σύστημα, που συνιστά αφενός την ιδιαιτερότητά του και αφετέρου την αυτο/αναφορική «δυσκολία» της.

Β. Αφήνοντας για το τέλος τις κριτικές, επ' αυτής, αναρωτήσεις μου, προσγειώνομαι στο βιβλίο της παρουσίασης, που αποτελεί μια απ' τις πιο χαρακτηριστικές εφαρμογές των αναλυτικών «κλειδιών» της ερμηνευτικής λογικής του συγγραφέα. Όπου, μάλιστα, το θέμα του, πολύ ενδιαφέρον καθαυτό, το κατέστησαν ακόμη πιο ενδιαφέροντα πολλά αναδειχθέντα «επίδικα» της Επανάστασης του '21 μέσα απ' τις επίσημες και ημιεπίσημες εορταστικές εκδηλώσεις της διακοσιοστής επετείου της. Με τα οποία «επίδικα» αναμετρείται σε όλες του τις σελίδες η «σκέψη Κοντογιώργη». Κι εννοώ, αναφερόμενος σε «επίδικα», τα έχοντα σχέση με την ευθέως ή πονηρώ τω τρόπω βαλλόμενη ταυτότητα του μεγάλου μας Ξεσηκωμού. Οπότε: **Πρώτον**, με το αν είναι εθνική επανάσταση, συνδεδεμένη με την ταυτοτική υπόσταση και την ιστορική συνέχεια του Ελληνισμού. **Δεύτερον**, αν είναι ενδογενής ή εξωγενής, «ξενόφερτη» δηλαδή επανάσταση. Που δεν έχει, άρα, σχέση με τα προεπαναστατικά μας κινήματα και την αξιακή μήτρα του προαιώνιου Ελληνισμού. Αλλά

έχει τις ιδρυτικές της ρίζες στον Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση ή και την Αμερικανική. **Τρίτον**, τέλος, αν έχει «πριν», που αρχίζει την επομένη της Αλώσεως, και «μετά», που εκτείνεται ως την εφικτή εθνική ολοκλήρωση, το '12-'13 (κλείνοντας τραγικά ο κύκλος του με τη Μικρασιατική Καταστροφή!). Ή αν περιορίζεται στα χρονικά όρια απ' το '21 ως το '30, που υπεγράφη το Πρωτόκολλο του Λονδίνου. Αν δηλαδή, εντέλει, είναι μια «ιστορική στιγμή» ή μια «διαρκής επανάσταση», που το φλογερό ανεξαρτησιακό διατακτικό της, με όλη την αξιακή της σήμανση, λειτουργεί ολοζώντανο στη συνείδηση του λαού μας: ως άσβηστη υπόμνηση του πατριωτικού μας χρέους αφενός και ως ασίγητος έλεγχος των προθύμων της διαχειριστικής υποτέλειας στον ταλανιζόμενο τόπο μας αφετέρου.

Υ. Η πυκνή γραφή, σύνολο σελίδων: τριακόσιες εξήντα έξι, συναρθρώνεται, συνυπολογιζόμενων των *Εισαγωγικών Προσπαιτούμενων και του Επίλογου*, με τελευταίο το *Γλωσσάρι της Κοσμοσυστημικής Γνωσιολογίας*, σε τρία μέρη, με τα κεφάλαιά τους: τρία το πρώτο κι από δύο το δεύτερο και το τρίτο μέρος. Με τα πολλά υποκεφάλαιά τους να υποψιάζουν αρκούντως, με τους τίτλους τους, για το απαιτητικό περιεχόμενό της. Όπου, με τα *«Εισαγωγικά Προσπαιτούμενα»* μας εγκλιματίζει στα της αντιπαραθετικής θεώρησης του Ελληνισμού, συνακολούθως και του '21: τόσο υπό το πρίσμα της νεωτερικότητας, όσο και υπό το πρίσμα *«της ιδιοσυστασίας του ελληνικού κόσμου»* και της *«κοσμοσυστημικής λογικής»*. Απ' τα οποία και επιλέγω να αναφέρω, πολύ ενδεικτικά, μερικές ιδιαίτερες χαρακτηριστικές απόψεις. Αρχίζοντας απ' τη νεωτερική θεώρηση: *«Ο Ελληνισμός, πριν απ' τη γέννηση του νεοελληνικού κράτους,*

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Ελληνισμός
και ελλαδικό κράτος

Δύο αιώνες αντιμαχίας
1821-2021

ήταν απλώς ένας ελληνόφωνος κόσμος, χωρίς συνείδηση συλλογικής ταυτότητας». - *«Καθώς το έθνος αποτελεί επινόηση του κράτους, ο ελληνικός κόσμος συγκροτήθηκε ως έθνος στο πλαίσιο και διαχειρός του κράτους, που έφερε το όνομά του».* - *«Ο σκοπός, κατά τη νεωτερική πάντοτε θεώρηση, της Επανάστασης του '21 επετεύχθη, στο μέτρο που οδήγησε στη δημιουργία κράτους έθνους. Μέσω του οποίου μάλιστα εισήλθε στην ομοθεσία της δυτικής εξέλιξης και διαποτίστηκε απ' τις ιδέες του Γαλλικού Διαφωτισμού».*

Ενώ, κατά την κοσμοσυστημική θεώρηση: *«Το αποτέλεσμα της Επανάστασης του '21 στοιχειοθετεί μια ήττα κοσμοϊστορικών διαστάσεων, τόσο για το εν γένει ανθρωποκεντρικό κοσμοσύστημα όσο και για τον φυσικό του φορέα, τον ελληνισμό».* - *«Ανάλογη ήττα δεν γνώρισε ο ελληνικός κόσμος από τις αρχές της απώτερης αρχαιότητας...», καθώς εκλήθη να απαξιώσει την κοσμοσυστημική ιδιοπροσωπία του και μαζί της την οικουμενικά διατεταγμένη ανθρωποκεντρική και γι' αυτό δημοκρατική του υποστασιοποίηση, για*

να συναντηθεί με τη μόλις εξερχόμενη απ' τη δεσποτεία νεωτερικότητα». - *«Η απολυταρχία, τέλος, της Ευρώπης, προκειμένου να συναιενήσει στην αναγνώριση μιας εθνικής πολιτικής εστίας για τους Έλληνες, αξίωσε απ' αυτούς να αρνηθούν το παρελθόν τους... και να υιοθετήσουν τον δυτικό αξιακό κανόνα και το σύστημά του».*

Δ. Μετά τα *«Εισαγωγικά Προσπαιτούμενα»* ακολουθούν τα τρία μέρη: του βιβλίου, όπου: Στο **Α' ΜΕΡΟΣ**, όπως μας προϊδεάζει με τον τίτλο του: *«Ο Ελληνισμός του 21 και ο ελληνισμός της τουρκοκρατίας ως ομοθετική προέκταση της ελληνικής ανθρωποκεντρικής οικουμένης και η σχέση του με την Εσπερία»*, ο Γ.Κ. διερευνά, με τα κοσμοσυστημικά κλειδιά ανάλυσής του, *«τη φύση και τη θέση του ελληνισμού πριν απ' την Επανάσταση»*. Με όλα τα επί μέρους κεφάλαια και υποκεφάλαιά του, με τους τίτλους τους, να είναι ιδιαίτερος προσδιοριστικά του πολύ ξεχωριστού περιεχομένου τους.

Καθώς, μάλιστα, η «παλεοτική λογική» είναι το κρισιμότερο, όπως θεωρώ, κλειδί της συνολικής θεωρίας του συγγραφέα, θα αναφέρω μόνον τους αντίστοιχους τίτλους, όπως: *Το φαινόμενο των πόλεων/κοινών ως θεμέλια κοινωνία του ελληνικού ανθρωποκεντρισμού και η κοινοτική αντιλογία - Το ανθρωποκεντρικό ιδιώνυμο του βυζαντινού ελληνισμού και η κοσμοπολιτειακή οικουμένη.* - *Η ανθρωποκεντρική ομοθεσία του μεταβυζαντινού ελληνισμού.* - *Η βιωματική σχέση του ελληνισμού της τουρκοκρατίας με το κοσμοσυστημικό του παρελθόν.* - *Τα κοινά/πόλεις της οθωμανοκρατίας.* - *Τα κοινά ως πόλεις, η κοινότητα και η αυτοδιοίκηση - Το ελληνικό κοινό/πόλη και η οθωμανική δεσποτεία.* - *Μορφολογία των κοινών/πόλεων - Οι πολιτείες των κοινών/πόλεων,*

η εταιρική οικονομία και η μέση δημοκρατία.

Στο **Β' ΜΕΡΟΣ** ανατέμνει, πάλι με πρωτότυπες και ανατρεπτικές αναλύσεις, το επαναστατικό διάβημα, όπως το αποκαλεί, του ελληνικού κόσμου, καταθέτοντας ενδιαφέρουσες απόψεις: για τον χαρακτήρα της Επανάστασης, για το Κράτος του Καποδίστρια, για την επίμαχη σχέση Καποδίστρια-Κοραή, για το Ελλαδικό κράτος και το κράτος των Αθηνών, για την κομματοκρατία και την βουλευτοκρατία, για το μικρασιατικό εγχείρημα και την Μικρασιατική Καταστροφή.

Μη μπορώντας να κάνω μια συμπυκνωτική αναφορά στις αναλύσεις του, επέλεξα, ως υποκατάστατό της, μερικά χαρακτηριστικά δείγματά της, όπως: *«Η Ελληνική περίπτωση επιβεβαιώνει, πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι επινόηση δεν είναι το κοινωνικό φαινόμενο του έθνους, αλλά ο ισχυρισμός ότι αποτελεί νεωτερικό φαινόμενο και μάλιστα κατασκευή του κράτους».* - *«Οι Έλληνες της μεταβυζαντινής εποχής, μέχρι την επανάσταση του '21, προσδοκούσαν, χωρίς εξαίρεση, την ανασύσταση της οικουμενικής κοσμοπόλης στο έδαφος που εθεωρείτο θεμέλιος ζωτικός χώρος του ελληνισμού».* - *«Στο πρόσωπο του Καποδίστρια παίχτηκε η τελευταία πράξη του διακυβέματος της οικουμενικής κοσμοπόλης, δηλαδή της προοπτικής ενός κράτους που θα ήταν ικανό να ενσαρκώσει το ανθρωποκεντρικό κεκτημένο με πρόσημο την αντιπροσώπηση».*

Στο **Γ'**, τέλος, Μέρος αποτιμά με επίσης πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις *«τις εξελίξεις που έλαβαν χώραν στη διάρκεια του ελληνικού βίου υπό το νεοελληνικό κράτος/έθνος»*. Όπου ξεχωρίζουν τα όσα γράφει: για το σύνδρομο της διχονοίας, για το αυταρχικό φαινόμενο, για τον πελατειακό εκμαυλισμό του κράτους της μεταπολίτευσης και για το εγχείρημα της «αλλαγής λαού». Κάποιοι, μάλιστα, τίτλοι είναι ιδιαίτερος εύγλωττοι, όπως: *Η διχαστική επιρρέπεια του ελληνικού κόσμου.* - *Το πολιτικό κόστος*

της διχαστικής κομματοκρατίας για τον ελληνισμό - Το αυταρχικό καθεστώς και η «διαμεσολαβητική κοινωνία» - Η δικτατορία των συνταγματαρχών ως παρένθετο συμβάν της ελληνικής πολιτικής - Η Ελλάδα ανάμεσα στη μετεμφυλιακή νομιμότητα και στον ψυχρό πόλεμο - Η μεταπολίτευση ως ολική επαναφορά στο καθεστώς της φαυλοκρατίας του 19ου αιώνα - Απ' τη γενιά του '30 και του εμφυλίου στη γενιά της Μεταπολίτευσης - Η ιδεολογία της εθνοκτονίας - Η στρατηγική συνάντηση της κομματοκρατίας με τη διεθνή των αγορών.

Αν θα ξεχώριζα ένα υποκεφάλαιο, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας του στο σύστημα «σκέψης Κοντογιώργη», αυτό θα ήταν «Το γνωσιολογικό αδιέξοδο της τυπολογίας της νεωτερικότητας». Όπως επίσης, λόγω της διαρκούς επικαιρότητας και σημασίας της, τα περί την συμφωνία των Πρεσπών, όπου μεταξύ άλλων επισημαίνει: «Ηλεγόμενη συμφωνία την Πρεσπών είναι στην πραγματικότητα μια συνθηκολόγηση, που μια χώρα υπογράφει μόνον μετά από μια ολική πολεμική ήττα». Όπου προσθέτω, θυμίζοντας αντίστοιχη άποψη του Γιώργου Κασιμάτη, ότι το ίδιο ισχύει και για την υπογραφή των Μνημονίων, όπως αυτά συνδέονται με την εκχώρηση εθνικής κυριαρχίας απ' τους υπογράφοντες.

Ε. Προσπερνώντας την αναφορά μου στον *Επίλογο* του βιβλίου, που συγκεντρώνει και τις μεγάλες συμπυκνώσεις των απόψεών του Κοντογιώργη, θα ολοκληρώσω την παρουσίασή μου με έναν ενδεικτικά «υποψιαστικό διάλογο», κριτικό διάλογο, μ' αυτές κυρίως τις απόψεις, που ανήκουν στον σκληρό πυρήνα της «σκέψης» του.

Από φιλολογική, όμως, ιδιοτροπία, θα αρχίσω με τη διαπίστωση πως ο λόγος του Κ. είναι χαρισματικός,

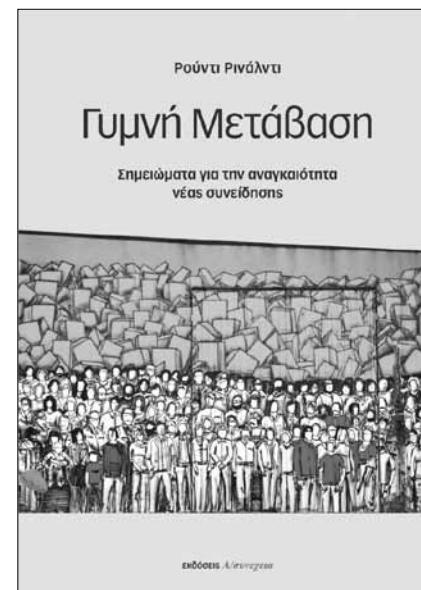
όπως ιδιαιτέρως μαρτυρούν οι ευρηματικές έννοιες και οι όροι που τον εμπλουτίζουν. Για, παράδειγμα: *ιδεολογία εθνοκτονίας, εθνοκτονικό εγχείρημα, εφιαλτική δυστοπία, αγελαία ιδιωτεία, δηωτική ηγεμονία, πολεοκρατική ολιγαρχία, λυμεωνικές πολιτικές, δηωτική κομματοκρατία, φατριαστικός πατριωτισμός, αγελαία δουλοπαροικία, εθνοθραυστική ιδεολογία, εθνοθραυστική επιστήμη* κι άλλα τέτοια παρόμοια.

Οπότε, περνώντας στα των κριτικών αναρωτησέων μου, και πάλι θα προτάξω τον θετικό μου λόγο. Καθώς θεωρώ εξόχως ενδιαφέρουσα τη συνεισφορά Κοντογιώργη στην ακόμα μεγαλύτερη στήριξη της ιστορικής συνέχειας του ελληνισμού. Όπως την εμπλουτίζει με τη διαχρονία της *πολεοτικής λογικής* και των *πολιτικών αξιών*, απ' την προϊστορία ως τις μέρες μας. Που τον οδηγεί και σε μια δική του ανάγνωση, αν όχι και αναπεριοδολόγηση της ιστορίας. Με την αποκαθλωτική, θα έλεγα, θεώρηση της νεωτερικότητας να προσλαμβάνει διαστάσεις ανατρεπτικού επίκεντρου στις σύνολες αναλύσεις του. Όπου, όμως, τόσο η ολιστική βάση της κοσμοσυστημικής θεωρίας του όσο και η ανατρεπτική ανάγνωση της νεωτερικότητας, είναι και τα μεγάλα αμφιλεγόμενα στο όλο σύστημα της σκέψης του. Καθώς, αν μου επιτραπεί η υπερβολή, έχεις συχνά την εντύπωση πως, απολτοποιώντας τα ίδια τα ερευνητικά του «κλειδιά», όπως η «πολεοτική λογική», εκβιάζει την πραγματικότητα να χωρέσει επαληθευτικά στη θεωρία του. Όπως, παρομοίως, έχεις την εντύπωση πως η αποκαθλωτική ανάγνωση της νεωτερικότητας, όπου απογυμνώνει, πολύ σωστά, και την νεωτερολαγνεία της οργανικής μας διανόησης, δεν συμπληρώνεται αρκούτως και με τον σύνθετα μετακενωτικό διάλογο Ελλάδας-Ευρώπης και Ευρώπης-Ελλάδας.

Όπου, εντέλει, η Ελλάδα, αρχαία και βυζαντινή, έχει ιδρυτική σχέση με την Ευρώπη κι η Ευρώπη, στην κορύφωση του Διαφωτισμού της, μια ιδιαιτέρως επιδραστική σχέση με την Ελλάδα, όχι όμως ... ιδρυτική. Με όλες, πάντοτε, τις πολύ κρίσιμες μεταλλάξεις των όσων είχε αυτή προσλάβει απ' την ιδρυτική της «μήτρα».

Προχωρώντας, τώρα, σε μια και πάλι υποψιαστική αποτίμηση της εφαρμοσμένης κοσμοσυστημικής λογικής του βιβλίου που παρουσιάζουμε, δεν μπορώ να μην σημειώσω πως μου είναι δύσκολο να ξεφύγω απ' τις ταλανιστικές αμφισημίες μου. Καθώς τις πολύ ενδιαφέρουσες αναλύσεις του, συχνά πρωτότυπες και ανατρεπτικές, συνοδεύουν και επίμαχα ερωτήματα, που ζητούν τις πειστικές απαντήσεις τους. Έτσι, για παράδειγμα, παρ' ότι θεωρώ πολύ σημαντική την ιστορία των διακοσίων χρόνων στη βάση «των πεπραγμένων του κράτους και του έθνους», αλλά και πολύ σημαντικές τις επί μέρους αναλύσεις που τη συνοδεύουν, δεν μπορώ, κι εδώ, να μη σταθώ στο καθοριστικό «κλειδί» αυτών των αναλύσεων, ιδίως του Α' μέρους του βιβλίου, που είναι η «πολεοτική λογική», η λογική των «πόλεων/κοινών», και να μην αναρωτηθώ: αν πρόκειται για «βίωση» αυτής της λογικής απ' τον ελληνισμό της τουρκοκρατίας ή για «επιβίωση», για διατήρηση δηλαδή κρίσιμων στοιχείων αυτής της «λογικής». Που, ακόμη κι αν περί αυτού πρόκειται, μόνο κάτι ασήμαντο ιστορικά, κάθε άλλο, δεν είναι.

Έχω και πάλι την εντύπωση πως, ωθώντας τη λογική του στην υπερβολή, αδυνατίζει την ίδια τη βάση των όσων πολύ ουσιαστικών κομίζει. Παρομοίως, ενώ επίσης θεωρώ άκρως ενδιαφέρουσες τις αναλύσεις του για τον χαρακτήρα της Επανάστασης του '21 και την «έκβασή» της, με βάση το αρχικό όραμα και την αξιακή της σήμανση, δεν μπορώ και πάλι να μην πω πως σηκώνουν πολλή συζήτηση τα περί «*συντριπτικής ήττας*» και «*ανηκέστου βλάβης*» του ελληνισμού, με βάση πάντοτε τη συνολική του ανάγνωση. Όπου όμως, αυτά κι άλλα πολλά ακόμη δεν χωράνε στην κατ' ανάγκη υποψιαστική, λόγω χρόνου, παρουσίασή μου.

Κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Α/συνεχεια

Κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Α/συνεχεια δύο βιβλία του Ρούντι Ρινάλντι. Το πρώτο βιβλίο τιτλοφορείται «**Γυμνή Μετάβαση – Σημειώματα για την αναγκαιότητα νέας συνειδησης**» (τιμή 12,5 ευρώ) και το δεύτερο «**Είναι δυνατή μια νέα κοινωνική διαθεσιμότητα;**» (τιμή 10 ευρώ). Πρόκειται για συλλογές κειμένων γύρω από δύο πολύ σημαντικά και επίκαιρα ζητήματα.

Μπορείτε να αγοράσετε τα βιβλία (με έκπτωση 20%) στην ιστοσελίδα των εκδόσεων Α/συνεχεια, www.asynechia.gr.

